

Professori Ljubinkae Basotovae
IN MEMORIAM

**Brevis nobis vita data est, at memoria bene redditae vitae
sempiterna. (Cic. Phill.14)**

*Нам ни е даден краткотраен живот, но споменот на добро-
исполнетиот живот е вечен.*

Годинава, поточно на 18 јуни 2020, почина проф. д-р Љубинка Басотова, редовен професор на Филозофскиот факултет во Скопје, истакнат класичен филолог, педагог, научник и еминентен преведувач од класичните јазици. Во прилог на споменот на нејзиниот навистина добро исполнет живот и сестрана професионална кариера, накусо да се потсетиме на придонесот и влогот што проф. д-р Љубинка Басотова го направи во македонската научна, културна и образовна заедница со своите многубројни дела, научни трудови, преводи, препеви и учебници, како и со својот наставно-педагошки ангажман. Иако фокусните точки во кои се реализираше и манифестираше нејзиниот врвен интелектуален капацитет се главно научната, преведувачката и наставната дејност, а тие и по својата природа, но и особено во нејзиниот случај, неминовно и нужно се испреплетуваат и дополнуваат на најдобар можен начин, проф. Басотова поседуваше и ерудиција и ентузијазам посветено и успешно да придонесува и во други општествени активности. Тажниот повод и традицијата налагаат да се задржиме најпрвин на вообичаените факти од професионалниот животопис на професорката.

Проф. д-р Љубинка Басотова е родена во Скопје, на 15 октомври 1934 година, во семејство на графички работници, што често пати со гордост го споменуваше. Основно и средно образование – класична гимназија завршила во Скопје, каде што и дипломирала во 1959 година на Катедрата за класична филологија на Филозофско-филолошкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“. Постдипломските студии на Институтот за историја при Филозофскиот факултет ги завршила во 1985 година со одбрана на магистерскиот труд под наслов „Летописот на попот Дукљанин како извор за проучување на македонската средновековна историја“, а докторирала во 1993 година на истиот факултет со одбрана на докторската дисертација на тема „Латинизмите во македонскиот јазик“. Својата воспитно-образовна дејност проф. д-р Љубинка Басотова ја започнува веднаш по дипломирањето во 1959 година во Средното стручно училиште од медицинска струка, како професор по латински јазик, а од 1961 година

ја продолжува на Филозофскиот факултет, кога е избрана за асистент по латински јазик на Катедрата за класична филологија. Веќе во 1972 година е избрана за лектор, а во 1978 година за предавач на истата катедра. Во 1982 година се здобива со звањето виш предавач, а во 1994 година со звањето вонреден професор по нормативна латинска граматика. Проф. д-р Љубинка Басотова во 1999 година е избрана за редовен професор на Институтот за класични студии на Филозофскиот факултет. Како универзитетски наставник изведувала настава по предметите Морфологија на латинскиот јазик и Синтакса на латинскиот јазик за студентите од Институтот за класични студии и по предметот Латински јазик за студентите од институтите за историја, историја на уметноста со археологија, како и за студентите од групите за романски јазици и литература и од групата за општа и компаративна книжевност од Филолошкиот факултет во Скопје. Покрај педагошката и научната дејност на Филозофскиот факултет, проф. д-р Љубинка Басотова била раководител на Институтот за класични студии (два мандати), ја вршела должноста на продекан за настава на Факултетот, била потпретседател на Факултетскиот совет и др. Исто така, проф. Басотова учествува во организација на бројни домашни, но и меѓународни научни собири, со коишто се етаблира и се развива меѓународната соработка на Институтот за класични студии и на Филозофскиот факултет.

Долгогодишната научна дејност на проф. д-р Љубинка Басотова е презентирана во повеќе научни трудови, статии и прилози, објавени во научни и стручни списанија („Жива антика“, Зборник на Филозофскиот факултет, Зборник на Институтот за старословенска литература, Прилози на МАНУ, „Систасис“), списанија од областа на културата („Портал“, „Стремеж“, „Современост“), предавања и реферати во зборници од меѓународни и домашни симпозиуми, конгреси и научни собири (Хрватска, Србија, Италија, Русија, Грција). Предмет на научниот интерес на проф. Басотова не се само теми од областа на класичната филологија, туку компетенциите од својата базична и матична научна дисциплина ги вградува во истражувања со интердисциплинарен карактер, што расветлуваат проблеми и прашања од областите на историјата, книжевноста, македонистиката. Во повеќе свои лингвистички трудови проф. Басотова ги следи продорот, присуството и начинот на фонетска, морфолошка и семантичка адаптација на латински лексеми во македонскиот јазик. Подолг период се занимава со иследувања на влијанието и рецепцијата на античката книжевност и култура кај авторите од македонската преродба (Џинот, Прличев), а како пример за нејзиниот придонес во иследувањето на македонската историја, покрај магистерскиот труд, ќе ги споменеме трудовите од областа на медиавелистиката, кирилометодиевистиката, како и преводите од латински и византиски извори за проучување на средновековната историја на Македонија, објавени во посебни изданија (*Документи за историјата на македонскиот народ*, монографијата *Велџуса*, *Сведоштва за Кирил и Методиј* – коавторство со проф. д-р Р. Угринова и други). Во неколку наврати

во свои прилози проф. Басотова анализира аспекти од наставата по класични јазици во нашата земја и македонските преводи од класичните јазици. Во насока на афирмација и промоција на класиката се двете книги чиј автор е проф. Басотова: едната е избор на поговорки, цитати и фрази од богатата ризница на римското културно наследство насловена *Breves vibrantesque sententiae* (*Кратки блескави мисли*), објавена во 2003 година, а втората книга носи наслов *Древни митови* (2010).

Проф. д-р Љубинка Басотова на пошироката културна јавност во Македонија ѝ е позната пред сè како автор на многубројни извонредно успешни преводи и препеви од латински и старогрчки јазик на дела од хеленската и римската културна ризница. Со посветеност, страст и дарба достоинствени за восхит, во повеќедецениски континуитет неуморно работеше на своевидна мисија и подвиг преку преводите и препевите од старогрчки и латински јазик да ја афирмира и класичната книжевна традиција во нашата средина, но и македонскиот јазик како преводен јазик што располага со капацитет за со него да се преточат и да се доловат естетските достоинства на делата од врвните мислители и уметници на античката и средновековната култура. Ваквите преводи и препеви претставуваат вистински монументи на естетските изразни можности на нашиот јазик. Благодарение на исклучителниот преведувачки подвиг на проф. Басотова, на македонски јазик се приопштени и објавени култни дела коишто претставуваат темелници на европската книжевна, филозофска и научна традиција: историографските дела на Такит, Кајсар, Јустин, Куртиј Руф и Барлети; научните (филозофски, теолошки) и стручни расправи или говори на Кикерон, Витрувиј, Августин, Еразмо Ротердамски, Кипријан. Но, секако, најпрепознатлив и најкреативен уметнички подвиг се недобројните илјадници стихови поезија што проф. Басотова ги спеа да прозвучат и на македонски јазик во оригиналните метрички стапки: Софоклевите драми, Вергилиевите *Ајнеида* и *Пастирски песни*, *Преобразбите* и *Хероидите* на Овидиј, посланието *За поетската уметност* на Хоратиј, *За природата на нештата* на Лукретиј и изборот *Римска поезија*. Со оваа библиотека од извонредни преведувачки остварувања, со кои се воспоставуваат нови, високи стандарди и вредносни рамки за преведувачката дејност од класичните јазици кај нас, проф. д-р Љубинка Басотова инспирираше и голем број свои помлади колеги, студенти и соработници, што во последниве три децении резултира со завиден број објавени преводи и препеви од латински и грчки на македонски јазик.

Проф. Басотова секогаш беше подготвена да им пружи на своите студенти, помлади колеги и соработници инспирација, поттик и охрабрување. Нејзините предавања секогаш беа инспиративни, зачинети со митологија, историски реалии, сенденци и цитати од римски автори, дискусии и практични вежби какви што може да конципира наставник со врвна ерудиција и енциклопедиски знаења. Својата грижа за научен подмладок и квалификувани класични филолози проф. Басотова ја манифестираше

не само како професор, туку и како совесен ментор на повеќе дипломски, магистерски и докторски трудови. Значаен придонес во развојот и унапредувањето на наставата по латински јазик не само на универзитетско, туку и на средношколско ниво, но и во учебникарството во нашата држава проф. д-р Љубинка Басотова остварува како член на комисији за изработка на наставни програми и планови, но и како автор и коавтор на повеќе учебници по латински јазик. Овие учебници ги ползуваат многу генерации средношколци и благодарение на методолошки успешно одбраниот пристап и разнородните содржини ги збогатуваат своите знаења од областа на јазикот, но и ја збогатуваат својата општа култура и писменост. Својата континуирана посветеност на афирмацијата и подигањето на квалитетот на наставата и нивото на знаењата на младите по класичните јазици проф. Басотова ја артикулира и преку несебичниот ангажман во востановувањето и организирањето на годишните републички натпревари по латински и старогрчки јазик, што прерасна во традиција којашто опстојува веќе педесетина години. По тој повод, како признание за пионерскиот и самопрегорен придонес, Здружението на класични филолози „Антика“ на проф. Љубинка Басотова ѝ додели специјална благодарница.

Проф. д-р Љубинка Басотова секогаш имаше енергија и волја за различни општествени и граѓански активности, меѓу кои се вбројуваат претседателство или членство и ангажмани во повеќе асоцијации, тела, културни манифестации, невладини организации, како: претседател на Друштвото на класични филолози на Македонија (два мандати), потпретседател и член на Претседателството на Сојузот на друштва по странски јазици (повеќе мандати), претседател на Управниот одбор на меѓународната асоцијација „Македонски духовни конаци“, уредник на списанието за култура и наука „Портал“, член на повеќе комисији во Министерството за култура, почесен член на Друштвото на писателите на Македонија, член на неколку друштва за пријателство помеѓу Македонија и други пријателски земји (Русија, Украина, Франција, Хрватска), а извесен период (2001 – 2009) била член и на Извршниот одбор на Здружението за еманципација, солидарност и еднаквост на жените на РМ (ЕСЕ).

За своите научни, преведувачки, педагошки и општествени ангажмани и достигнувања проф. д-р Љ. Басотова е добитник на повеќе награди и признанија: Орден за заслуги за народот со сребрена ѕвезда, доделен од претседателот на СФРЈ (1981), награда „Ванѓа Чашуле“ за преводот од латински јазик на делото *За државата божја* на Августин (1997), награда „Григор Прличев“ за препевот од латински јазик на Вергилиевата *Ајнеида* (1999). За нејзиниот севкупен преведувачки опус е наградена со наградата „Кирил Пејчиновиќ“ (2001), а истата година од Здружението на литературни преведувачи ѝ е доделено високото признание „Мајстор на литературниот превод“. Добитник е и на повелбата „30 Септември“ во чест на Светскиот ден на литературните преведувачи, востановен од УНЕСКО. Во 2006 година е одликувана со највисокото државно признание, наградата

„11 Октомври“, а во 2011 година е добитник на наградата на Градот Скопје „13 Ноември“.

Проф. д-р Љубинка Басотова остави драгоцен траг во македонската академска и културна средина, но секако тој траг е најдлабок во нејзината матична установа, Филозофскиот факултет, а особено на Институтот за класични студии, во историјата на класичната филологија кај нас, во чие создавање и самата учествуваше како припадник на втората генерација врвни класични филолози. Со своите дела, токму како што вели Хоратиј во своите стихови што проф. Басотова толку убаво ги препеа на македонски, таа си подигна „паметник потраен од туч“, и си обезбеди и почит и достоинство место во меморијата на нејзините ученици, студенти, соработници и колеги. Последното од заедничките колегијални дружења, што секогаш ѝ претставуваа огромна радост на проф. Басотова, се случи на 20 ноември 2019 година, на промоцијата на Зборникот *Exegi monumentum aere perennius*, објавен во чест на Елена Колева, Љубинка Басотова и Даница Чадиговска, по повод 85 години од нивното раѓање, како посебно издание на списанието „Систасис“ . А бидејќи „*Vitae brevis est cursus, gloriae sempiternus.*“ (Cic. *Pro Sest.* 47): Вечна Ви слава, Професорке!

ВЕСНА ДИМОВСКА